

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Vindex Libertatis Ecclesiasticae || Et Martyr || S.
Engelbertvs || Archiepiscopus Co-||loniensiſ Princeps ||
Elector, &c.**

Gelenius, Aegidius

Coloniae Agrippinae, 1633

Notatio ad Caput XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9728

Fridericus
à Legato
& synodo
excommu-
nicatur.

& cæteris Episcopis, qui bonis Ecclesiarum suarum cognatos & nepotulos suos infeudant, vel dum ea diripiunt, dissimulant, exemplum eum statuens. In eodem Concilio ab illo totius Germaniæ Legato Conrado, Fridericus Comes etiam spiritali gladio punitus est. Cum enim eum excommunicaret cum vniuersis Ecclesiarum prælati illic congregatis, præcepit per omnes prouincias legationis suæ, id est, Moguntinensem, Coloniensem, Treuirensis, Bremensem & Magdeburgensem, in omnibus Ecclesijs per omnes Dominicas cum extinctione candelarum eum excommunicari: nec eum solum, sed etiam omnes eius adiutores, à quibus, vel quorum consilio occisus est præsul: itemque omnes, qui reos necis eius fouerent, vel eis communicarent. Exhibita quoque in eodem Consilio sunt Conrado Legato literæ Theoderici Monasteriensis Episcopi, & Engelberti electi Osnaburgensis, Germanorum fratrum Friderici: quorum prior de sacrilegio se excusauit, paratum se dicens Canonice se purgare: alter Episcopum ordinari se petijt. Respondit Legatus, se prouiore ad parcendum, quam ad puniendum, modo se excusare possint: diemque eis præfixit, quo se purgarent in Concilio Leodiensi. Quo cum venissent, nobilibus conductum eis ex mandato Leodiense. Cardinalis Legati præstantibus, nec se canonice cum septem Episcopis purgare possent, primoribus Coloniensibus, multisque alijs eos accusantibus, Legatus ex consensu Episcoporum plurimorum, qui præsentibus erant, ad Dominum Papam illos transmisit: cui etiam inter cætera hæc scripsit: Examini vestro dirigimus hos duos Episcopos, grauiter de D. ENGELBERTI nece infamatos.

Notatio ad Caput XIII.

§ Puta Godefrido Montensi & Henrico Abbati Vallis S. Petri &c.

Godefridus
Abbas
X. Alden-
burgensis.

Godefridus Montani cœnobii Glaum medius inter Hermannum, & Brunonem tenuit.

Henrici Abbatis & Antistitis in valle S. Petri memini infra capite 25. libri tertij.

In ser-

A §. In sermone suo multis eū in eodem concilio præconijs extulit martyre prædicans.

Tradit hīc auctor Martyrē nostrū à concilio Moguntino eiusq; Præsīde sancto & doctissimo Legato Apostolico in numerum Diuorum relatum esse. Vnde & merito Romanæ Ecclesiæ Martyrologium ita de eodem loquitur.

B Ad diem septimum Idus Nouembris: *Colonia celebratur festus dies SANCTI ENGELBERTI Episcopi qui pro defensione Ecclesiastica libertatis & Romanæ Ecclesiæ obedientia martyrium subire non dubitauit; conspirant cum eo & cætera martyrologia, & manuscriptum Wedinghusani Monasterij in Westphalia: Ipso die, inquit,*

C *sanctæ memoriæ ENGELBERTI Archiepiscopi Coloniensis & Martyris, qui ob defensionem oppressorum, ab impijs innocenter occisus feliciter occubuit anno 1225.] Itē Theodericus Tuitiensis ædituus manuscriptus. ENGELBERTVS, inquit, Tutor Imperij occiditur à Comite Friderico de Isenberg, qui & multis virtutib' plenus refulsit.] Et licet per Diœcesin Coloniensem passim nomē ipsius factis, sacrorum librorum prægressionibus fuerit inscriptum, attramen iniquitate temporum, pauculis tantū ipsius conseruatis imaginibus, Beatissimi Martyris nostri memoria ferè fuisset*

D *obliterata, ni recordatione miraculorum olim ab ipso patratorem, & vindiciarum immunitatis Ecclesiasticæ, permotus SERENISSIMVS NOSTER IN CHRISTO PATER AC DOMINVS, DOMINVS FERDINANDVS ARCHIPRÆSVL COLONIENSIS, ut excitata populi pieta-*

te omnes tantum Antislitem digno prosequerentur honore, quò ipse iam parata maiora præstaret beneficia supplicantibus, diem eius

Y 2

natalem

Breviarium
Coloniens. 7.
Nouembr.

*natalem Ecclesiastico officio celebrari curasset. Anno Christi millesimo
sexcentesimo decimo octavo, Episcopatus sui anno septimo.* A

Idemque Archiepiscopus Princeps Elector Colonienſis
FERDINANDVS Dominus Noſter clementiſſimus &c. pro
ſuo in Sanctorum maxime anteceſſorū ſuorū reliquias amo-
re & reuerentia, nihil deinceps prætermiſit quo B. Martyris
ENGELBERTI cultum promoueret; inſtituta ſæpius cum
illuſtriſſimo Capitulo Metropolitanò deliberatione de ſa-
cricis B. ENGELBERTI Aſſertoris libertatis Eccleſiaſticæ oſſi-
bus nouo eleuationis honore dignandis, cum illa ubique ne-
glicerentur, egit; atque effectit, vt ſuo atque illuſtriſſimi Col-
legij nomine, Reuerendiſſimi viri ac Patres Otto Gereon
Archiepiſcopus Cyrenenſis, & Adolphus Schulkenius ad
gradus B. M. Virginis Præpoſitus, ipſius in ſacris Vicarij,
Canonici Capitulares Metropolitanì, liſanotheçæ perue-
ſtigandæ designarentur ac præficerentur; Qui anno à ſa-
lute recuperata millesimo ſexcentesimo viceſimo ſecundo,
die octaua Idus Auguſti, prima ſecundum meridiem hora
adſcitis Domino Ioanne Fabric. Metropolitanæ Colonien-
ſis Vicario tanquam Notario, teſtibus Domino Frideri-
co Rheidt Canonico ad Sancti Cuniberti, Martinoque
Linnich cæremoniarum Præfetto, ac ſacramento rogatis Ca-
pituli operis, conceſſerunt in ſacellum Diuæ Catharinæ de-
dicatum, pone venerabilis Eucharistiæ ſacramenti thronum,
vbi precioſum reliquiarum theſaurum reconditum eſſe D
prodebant monumenta vetera, effigies S. ENGELBERTI in
altarià pictoribus expreſſa, atque in pariete, martyrij hiſto-
ria depicte, quin & tabula miracula eius repræſentans: quid?
quod id ipſum in medio ſacello quadrarium teſtabatur mau-
ſoleum ferreis circumdatum clathris, ac tres circiter in cu-
bitos humo aſurgens, cuius ſupremo marmori vncialibus
literis incifa proponitur hæc inſcriptio.

BEATVS

A BEATVS ENGELBERTVS ARCHIEPISCOPVS COLONIENSIS. Domini igitur designati, implorata prius Spiritus sancti gratia & ope, statuerunt Mausolei viscera rimari, an ipsius complexu sarcophagus B. Martyris & Antistitis coerceretur; Quia verò ipsum vndique plumbatis distinebatur fibulis, vt difficulter fabrilibus operatum instrumentis posset replumbari, per fractis tandem repagulis, desiderabilis sese illis exhibuit thesaurus, plumbea inclusus capsula, quæ vmbilicis claudebatur stanneis: & vt aduertas maiorum nostrorum in custodiendis reliquijs sollicitudinem, & religionem, duplici circumligabatur serico funiculo, cui Metropolitanæ ædis Sigillum erat impressum; Prouoluti mox omnes in genua, Deo sanctarum reliquiarum conseruatori ob repertum inæstimabilem Theaurum gratis actis, elatam subinde ad altare hierothecam perquirunt, Sigillum verus explorant non delibatum, sed omnino inuiolatum, ipsum denique sarcophagum reliquiarum videndarum cupidi, reuerentiâ aduersus illas adhibitâ introspiciunt, atque è Beatissimi hospitis loculo, gratissimo afflati odore mirifice recreantur; suo quæque in loco reperiunt ossa honestissime posita, lanæ purpureoque serico implicata: Caput cicatricosum, vel vulnerum potius adhuc hiatu fatiscens, Sicariorum arguebat crudelitatem, atque immanitatem. Nec conchyliatæ gemmarum vndæ, nec auriferæ Pactoli arenulæ vllum vnquam perinde recrearunt, atque Dominos inuestigatores

D detectio huius tam preciosi thesauri, quem submissis genibus fixisque piè osculis venerati, manibus suis contrectauere, & indicto ocyus solemnī conuentu, pro deportatione reperti thesauri ad summum altare, faces, peripetasmata, & musicam apparari iubent. Mox expeditis ad suos passim consanguineos vel amicos ministris, ac maiore etiam urbem personante ære, conceptam animo lætitiā diuulgauere. Ex insolenti

æris maioris crepitu, euocati clerus, populus, ædem summam subeunt, canonicas decantaturi preces vespertinas, adornant supplicationem, succollantibus sacerdotibus Martyris tumba circumfertur, concinitur festiue. *Hic est vere Martyr qui pro Christi nomine sanguinem suum fudit &c.* modulis precū vespertinarū decātatīs succinitur, Hymnus S. Ambros. *Te Deum laudamus.* Noua mox pōpā in sacrarū thesaurus deducitur. Alias solēnitates, earumq; pompas in sancti honorē institutas Lector ex consueta vrbis Colonienſis magnificentiā poterit æstimare. Næ Sancto Nostro hunc ipsum cultum fuisse gratum & acceptum, Lux ipsius anniuersaria, singulari beneficio est contestata. Subierat ille quondam mortem pro Romanæ Ecclesiæ obedientia, & defensione libertatis Ecclesiasticæ, & anno inſequentē hac ipsa die reuoluta accepit Romana Ecclesia vniuersalis Patrē Vrbānū Octauū, qui hodie etiam nū præſidet. Eodēq; planetēpore Coloniēſis Ecclesia insignē prope Stattloen de fidei libertatiſq; Ecclesiasticæ hostibus per Westphaliam à S. ENGELBERTO quadraginta & septem vulneribus consecratam, grassantibus, victoriā reportauit. Nec dubium est, quin plura Martyr, qui ipsa post annū eleuationis suę die reuoluta, iā dictos fidei hostes in fugam egit, sit collocaturus beneficia; cum liberalis in Serenissimo Electore Nostro, atque Illustrissimo Capitulo Metropolitanano voluntas cumulandi illum honoribus perseueret, quippe à quibus in hierothecam ex auro & argento fabricatam ampliter sit sumptus. Experiantur aliquando, vti olim Machabæus potioſem in cælo quam armis spem collocans Oniæ Pontificis & Hieremiæ prophetæ deprecationem, sic & ipsi patrociniū SANCTI NOSTRI aduersus fidei atque immunitatis Ecclesiasticæ oppugnatores.

1623.

6. Augusti
victoria
prope
Stattloe in
partibus
Marcanis.

Hierotheca
preciosa
S. Engelberti.

S. Theo-

A §. Theoderici Monasteriensis Episcopi,
& Engelberti Osnaburgensis.

Temporis, quo Theodericus Isenburgicus Ottonis Ben-
themij infulati Monasteriensis successor exauguratus fuerit, Theoderi-
cus Isen-
burgicus
Monaste-
riensis E-
piscopus.
Cæsarius non meminit: Probabile tamen est, id anno 1226.
vertente, vel sub initium anni 1227. contigisse. Reperiuntur
enim documenta adhuc anno 1226. ab ipso Episcopo ob-
signata; rursus dantur alia, quibus Ludolphus ab Holte Epi-
Bscopus Monasteriensis annum millesimum ducentesium
vigesimalium septimum, profitetur adepti sui honoris fuisse
primum. Minus expedita est temporis ratio, quo Engelber-
tus Isenburgicus (quem alij erroneè Brunonem vocant: cum
hic illius fuerit frater, vt paulo post ex literis ipsius Conrado
Archiepiscopo Coloniensi datis ostendam) electus Osnabur-
gensis gubernauit Ecclesiam: Kleinsorgius in manu-
scripta Westphaliæ historia Ecclesiastica, asserit; Engelber-
Cto Isenburgico, seu, vt ille ait, Brunoni necdum consecrato
ENGELBERTVM Tecklenburgicum fuisse surrogatum, il-
lumque, sub decursum annorum viginti quatuor, quasi post
liminio, ad Diocesanos administrationem rediisse. Docent Cranz. in
Metrop. li. 7.
cap. 43.
id tabulæ ex archiuo Metropolitano Coloniensi deprom-
ptæ, quas eo libentius hic infero, vt sua lectori constet veritas:
Produnt enim ipsum ENGELBERTVM sedi præfuisse Epi-
scopali, & simul laudant Philippum & Brunonem ipsius fra-
Dtres cum Theoderico nepote seu Friderici Isenburgici filio
testes: vnde haud parum Stemmatis series supra pagina 14.
allata confirmatur.

Literæ fœderis inter Conradum de Hochsteden Ar-
chiepiscopum Coloniensem & Engelbertum Isenbur-
gicum Episcopum Osnaburgensem initi.

Engelbertus Dei Gratia Osnaburgensis Ecclesiæ Episco-
pus

pus omnibus præsentibus inspecturis in perpetuum. Vniuersos præsentibus & futuros scire cupimus, quod nos de consensu ^A Capituli nostri, & consilio Prælatorum ac fidelium nostrorum cum venerabili in Christo Patre & Domino nostro Conrado Coloniensi Archiepiscopo fide manuali ad inuicem data talem iniuimus perpetui fœderis vnionem, quod nos & nostri successores fideliter ei suisque successoribus & Ecclesiæ suæ contra quemlibet ipsis iniurias inferentem, cum requisiti fuerimus, perpetuo assistemus & auxilium præsta- ^B bimus in nostris expensis inter Rhenum & Wiseram. Idemque Archiepiscopus sui que successores in suis expensis Nobis, nostrisque successoribus & Ecclesiæ nostræ idem facient econuerso. Vt autem huiusmodi confœderationis vnio à nobis nostrisque successoribus inuolabiliter obseruetur & secundum formam præscripti fœderis impleatur, præsentem paginam super hoc confectam, nostro & Capituli nostri sigillis duximus roborandam in testimonium prædictorum. ^C Acta sunt hæc apud Smerlecke, iuxta Sufatum. Præsentibus Henrico Præposito Sancti Seuerini, PHILIPPO PRÆPOSITO SVSATIENSI FRATRE NOSTRO. BRVNONE PRÆPOSITO OSNABVRGBENSI FRATRE NOSTRO. Lothario Præposito Sancti Cuniberti, & Ottone de Wickerode Canonico Coloniensi, Gysone Thesaurario & Hugone de Vorencampe Canonicis Osnaburgensibus. Laicis vero Wilhelmo de Iuliaco, Adolpho de Monte, Adolpho de Marcka, Simone de Spanheim, Godefrido de Arnisberg, Ludeuico de Rauensberg & THEODORICO NEPOTE NOSTRO DE ISENBERG Comitibus. Item Henrico de * Isenberg, Walramo de Limburg, Walramo de Monsyoye Nobilibus. Item Alberto de Hurde, Henrico de Volmunsteine Marschalco, Alberto de ^D Stur-

** hic videtur ille Henricus de Limburg dictus de Isenberg quem dicunt Theodorici de Limburg filium patremq̄, Gerlaci & Ludouyici.*

A Sturmede, Gosvino Schulteto Sufatiensi, Henrico & Bartholdo filijs eius, Henrico de Vitinchouen, Gobelino de Meschede, & alijs quam plurimis. Datum Anno Domini M.CC.XLVIII. In Annuntiatione B. Mariæ Virginis.

Caput Decimumquartum.

De pœna Arnoldi militis cum martyri malediceret.

VT autem ad superiora redeamus, corpus martyris à duobus supra-
dictis Abbatibus per Rheni alueum Coloniam reducitur. Cum
que venissent contra Wesseling pagum, duobus milliaribus à Colonia Wesseling
distantem, miles quidam Arnoldus nomine, è litore prospiciens, ubi
didicit pontificis Engelberti ossa reuehi, in contumeliam martyris e-
rupit, ita dicens: Multi aiunt, dominum hunc, qui complures læsit,
damnis affecit & exhæredauit, sanctum esse & miracula facere. Hoc si
verum est, quod tamen ego non credo, hæc mihi Deus faciat & addat,
vt antequam moriar, insanus efficiar. Multauerat illum beatus Epi-
scopus quadraginta marcis ob culpam filij eius, qui fœminam vi op-
presserat. Qua tamen in re multum ei pepercerat, vt facinus morte ple-
ctendum, tam modicæ pecuniæ damno mulctaret. Vt verò ostenderet Homo ma-
Deus, quàm periculosum sit homini ponere in cœlum os suum, eodem ledicus
die maledico vertiginem capitis immisit: & eum paulò post aliena lo- male de
queretur, vxorem cum cæteris cædere cœpit, itemque sacerdotem, qui martyre
ad confessionem eius audiendam vocatus erat. Quid plura? Tenerur, loquens
vincitur, custoditur tanquam furiosus, & sequenti die post multa blas- diuinitus
phemix verba sine viatico & confessione animam insanus expirat. In- punitur.
duerat enim maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua Psal. 108.
in interiora eius. Itaque nemo debet sibi malum imprecari: quia licet Sap. 1.
benignus sit spiritus sapientiæ, non tamen semper liberabit maledi-
ctum à labijs suis. Hæc mihi retulit miles quidam, qui has Arnoldi blas-
phemias audiuit, nec tamen compefcere potuit blasphemantem: & vix
est quilquam in vicinia, quem tantum lateat miraculum. Audiant re-
centem militis huius pœnam, atque vtinam non etiam æternam dam-
nationem, qui quacun que ex causa martyri detrahentes, & gloriæ eius
inuidentes, dicere solent: Nequaquam credere possumus, virum super-
bum,

Z

bum,